

Nr 46

Utlåtande i anledning av motion om samhälleliga åtgärder för övervakande av reklamen.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II: 589 av fru *Ryding m. fl.* hemställes *dels* att riksdagen i skrivelse till regeringen begär inrättande av en reklamåklagare för att motverka effekten av vilseledande reklam, *dels* att riksdagen i skrivelse till regeringen begär initiativ för att skapa en fristående nämnd för granskning av reklam, där konsumentintressena är i klar majoritet.

Motionärerna anför, att reklamen påverkar och styr konsumenternas beteenden och vanor. Alla former av reklam kan inte avvisas, men att motverka den sämsta reklamens effekter måste vara en angelägen uppgift för samhället. Lögnaktig och vilseledande reklam står i motsättning till ett samhällsintresse, som måste syfta till att göra konsumenten så medveten som möjligt om varans pris och kvalitet.

Ett sätt att skydda konsumenten mot påverkan, när den tenderar att bli otillbörlig, är att ge konsumentupplysningen kraftigt ökade resurser, men man kan också direkt angripa den förledande reklamen. För att motverka dess värsta yttringar skulle samhället kunna inrätta en reklamåklagare. Denne tillsammans med konsumentupplysningen skulle kunna öka konsumentens möjlighet att få sakligare och mer opartisk information.

Motionärerna uttalar, att Näringslivets Opinionsnämnd, vars syfte är att motverka osund reklam med beaktande av Internationella handelskammarens grundregler, huvudsakligen har utnyttjats av företagare som anmält varandra för användande av oriktiga annonseringsmetoder. Konsumentintressena har inte fått den centrala ställning som de bör ha. Samhället borde inrikta sig på att skapa en nämnd, där dessa intressen är i klar majoritet. Reklamåklagarens uppgift skall vara att dra tvivelaktig reklam inför nämnden, som sedan beslutar om lämplig åtgärd efter utredning.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har berett Svenska Försäljnings- och Reklamförbundet och Näringslivets Opinionsnämnd tillfälle att yttra sig.

Svenska Försäljnings- och Reklamförbundet anför att de två förslag motionärerna framfört är värda att studeras närmare men att de inte bör behandlas isolerade. Detta skulle förvärra den besvärliga situation som uppstått genom att olika utredningar kommit med icke samordnade förslag på

detta område samtidigt som konsumentupplysningsutredningen fortfarande avger delbetänkanden och 1963 års konsumentupplysningskommitté är i slutstadiet av sitt arbete. Frågorna kommer dessutom upp vid behandlingen av förslaget till ny lag om otillbörlig konkurrens. Förbundet föreslår därför, att motionen överlämnas till konsumentupplysningsutredningen och konsumentupplysningskommittén för beaktande liksom att den beaktas i remissarbetet som föranleds av det nya lagförslaget.

Näringslivets Opinionsnämnd, som enligt sin praxis att ej yttra sig över remisser i rättspolitiska frågor avböjer att uttala sig över de i motionen framförda förslagen, framhåller upplysningsvis att nämnden i hög grad beaktar konsumentintressen och alltid ger dem företräde i de sällsynta fall då de kan tänkas stå i motsättning till konkurrentintressen. Ledamöterna är inte företrädare för intressegrupper utan fristående bedömare, representerande sakkunskap och erfarenhet på skilda områden.

Utskottet

I motionen hemställes om inrättande dels av en befattning som reklamåklagare för att motverka vilseledande reklam, dels ock av en fristående nämnd för granskning av reklam.

Frågor om formerna för ett vidgat konsumentskydd har nyligen behandlats bl. a. av riktpolisutredningen i betänkandet »Prissamverkan och konkurrens» (SOU 1966: 48) och av utredningen om illojal konkurrens i betänkandet »Otillbörlig konkurrens» (SOU 1966: 71).

Riktpolisutredningen, som framlagt synpunkter delvis mot bakgrund av sådana förslag som utredningen om illojal konkurrens väntades lämna, har understrukit att konsumenterna bör ges garantier för att de möjligheter till rättsligt ingripande som kom att föreslås verkligen utnyttjas i praktiken. Enligt utredningens mening fordras att konsumenterna äger en särskild företrädare med resurser att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna och göra ingripanden mot vilseledande marknadsföringsåtgärder. Utredningen har funnit den bästa formen för utbyggnaden av konsumentskyddet på detta område vara att man inrättar en befattning som konsumentombudsman (KO) med uppgift bl. a. att tillse att lagstiftning och andra normer efterlevs.

Utredningen om illojal konkurrens har framhållit att det är ett gemensamt intresse för näringslivet och konsumenterna, liksom för samhället i stort, att det finns rättsliga normer mot vilseledande och ohederliga förfaranden i reklam och marknadsföring. Utredningen har föreslagit att av domstol meddelat förbud skall vara den primära sanktionen mot vilseledande reklam. Talan om förbud skall enligt förslaget kunna föras av var och en som lider förfång av vilseledande framställning samt av samman-

slutning av konsumenter, löntagare eller näringsidkare. För att konsumenternas intressen skall bli effektivt tillvaratagna föreslås dessutom att Kungl. Maj:t skall förordna viss myndighet att föra talan om förbud enligt lagen.

I proposition nr 75 till årets riksdag med förslag angående effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet samt konsumentvaruforskningen har föredragande departementschefen bl. a. anfört, att riktpisutredningens tanke att en särskild tjänst som konsumenternas ombudsman skall inrättas kan visa sig vara ett mycket värdefullt uppslag. Såsom framhållits av åtskilliga remissinstanser bör emellertid frågan ytterligare övervägas. I första hand bör den prövas mot bakgrunden av det förslag, som lagts fram av utredningen om illojal konkurrens.

Då frågan om ett offentligt organ för konsumentskydd således prövas av Kungl. Maj:t på grundval av förslag, som synes ägnade att tillgodose motionärernas syfte, finner utskottet inte skäl att tillstyrka motionsyrkandena.

Utskottet får därför hemställa,

att motionen II:589 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 oktober 1967

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Sörlin (s), Hellebladh (s), Eric Gustaf Peterson (fp), Axel Kristiansson (cp), Hedlund (s), Yngve Persson* (s), fru Elvy Olsson (cp), herr Helge Karlsson (s), fru Diesen (h), herrar Blomquist (h) och Wirtén (fp);

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), fru Jäderberg (s), herrar Hamrin i Kalmar (fp), Svensson i Kungälv* (s), Lundmark (s), Haglund (s), Larsson i Borrbý (cp), Nilsson i Båstekille (h), Hyltander (fp), Nordgren (h), Johansson i Växjö (cp) och Wiklund i Härnösand* (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.